

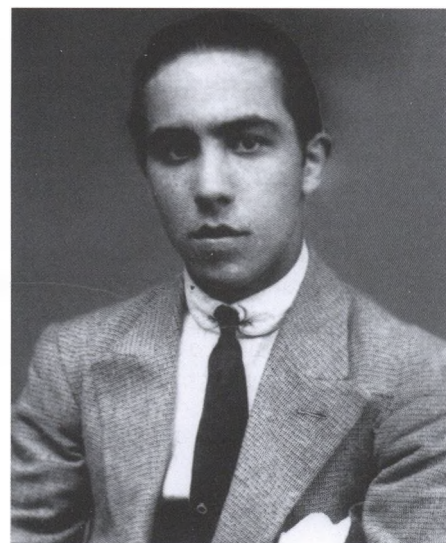
Josep Donjó amb els seus alumnes, entre els quals els seus fills: Joan (1), Jaume (2) i Maria Rosa (3).

Quan esclatar la revolució, el juliol de 1936, va ser el cap del Comitè Antifeixista de Darnius. Amb la seva acció va aconseguir que no es cremés l'església i va protegir la vida del rector Josep Fullà Mundet de l'actuació del Comitè, però no va poder evitar que membres del comitè de la CNT-FAI vinguts de fora cremessin a la plaça els sants i els bancs de l'església. Una vegada dissolt el Comitè i cansat de la tensió viscuda a la població va marxar, el 31 de juny de 1937, a fer de mestre a Sant Feliu de Guíxols.

Els seus records de l'estada a Sant Feliu són interessants perquè ens permeten de conèixer com va funcionar l'escola en temps de guerra. Manifestava: "Gairebé cada dia i a la mateixa hora la població era bombardejada pels avions italians que tenien base a Mallorca (...). Era impossible marcar cap pla d'ensenyament. No es podia estructurar un treball educatiu eficaç i perseverant mentre els avions sembraven diàriament la mort i la destrucció. Els pares, amb raó més preocupats per la vida dels seus fills, procuraven allunyar-los de la ciutat i els allotjaven en cases d'amics o de familiars dels afores". No hi va estar gaire temps a Sant Feliu. Més tard va exercir a Llagostera i a Sant Pere Pescador.

A Sant Pere Pescador va trobar el poble dividit en faccions polítiques i sindicals irreductibles. La seva dona i els tres fills es van quedar a l'Escalà; vivien en una casa de l'actual plaça de l'Avi Xaxu i d'allà marxaren, més tard, a la casa dels avis del carrer de la Torre. Donjó anava i venia de Sant Pere en bicicleta i portava, quan podia, pa i llegums que li donaven els membres de la cooperativa "La Col·lectivitat". Finalment va marxar sol cap a l'exili. La seva dona i els fills es quedaren a l'Escalà.

Després de passar per diferents camps de concentració (Argelers, Bram i Bresten) i estar en companyies de treball, ocupat en la construcció de defenses militars, va aconseguir fugir. El novembre de 1947 es va establir a Marsella, després de viure en moltes poblacions, on va crear una cooperativa vidriera que va deixar en tornar de l'exili. També va fer tota mena d'oficis: camperol, manobre, teixidor, escombriaire... menys el de mestre. A Marsella va col·laborar amb el Centre Català en la promoció d'activitats culturals.

A l'exili també hi va haver el seu fill gran, en Joan, que, amb disset anys i per no voler-se allistar, va fugir des de l'Escalà amb una barca de remes cap a França. Agafat per la policia fou internat. Aconseguí escapar-se i a Marsella s'embarcà de polissó en un vaixell que anava a Amèrica. A Lisboa va ser descobert i tornat a França on els alemanys el tancaren en un camp de concentració i el torturaren. El seu pare el va localitzar i gràcies a les gestions de la Creu Roja va aconseguir que tornés el 1941 a l'Escalà. Hi arribà malalt a causa de les tortures infligides.